Taittirīya-Brāhmaṇa

Book 1, Chapter 6

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Final proofread version, 1st April 2005

[[1-6-1-1]]

अनु॑मत्यै पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पति।

ये प्र॒त्यञ्चः॒ शम्या॑या अव॒शीय॑न्ते।

तन्नै॑र्ऋ॒तमेक॑कपालम्।

इ॒यं वा अनु॑मतिः।

इ॒यं निर्ऋ॑तिः।

नै॒र्ऋ॒तेन॒ पूर्वे᳚ण प्रच॑रति।

पा॒प्मान॑मे॒व निर्ऋ॑तिं॒ पूर्वां᳚ नि॒रव॑दयते।

एक॑कपालो भवति।

ए॒क॒धैव निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते।

यद॑हु॒त्वा गार्ह᳚पत्य ई॒युः॥ १॥

[[1-6-1-2]]

रु॒द्रो भू॒त्वाऽग्निर॑नू॒त्थाय॑।

अ॒ध्वर्युं᳚ च॒ यज॑मानं च हन्यात्।

वीहि॒ स्वाहाऽऽहु॑तिं जुषा॒ण इत्या॑ह।

आहु॑त्यै॒वैनꣳ॑ शमयति।

नार्ति॒मार्च्छ᳚त्यध्व॒र्युर्न॑ यज॑मानः।

ए॒को॒ल्मुके॑न यन्ति।

तद्धि निर्ऋ॑त्यै भाग॒धेय᳚म्।

इ॒मां दिशं॑ यन्ति।

ए॒षा वै निर्ऋ॑त्यै॒ दिक्।

स्वाया॑मे॒व दि॒शि निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते॥ २॥

[[1-6-1-3]]

स्वकृ॑त॒ इरि॑णे जुहोति प्रद॒रे वा᳚।

ए॒तद्वै निर्ऋ॑त्या आ॒यत॑नम्।
स्व ए॒वायत॑ने॒ निर्ऋ॑तिं॒ नि॒रव॑दयते।
ए॒ष ते॑ निर्ऋ॑ते भा॒ग इत्या॑ह।
नि॒र्दिश॑त्ये॒वैना᳚म्।
भूते॑ ह॒विष्म॑त्य॒सीत्या॑ह।
भूति॑मे॒वोपाव॑र्तते।
मु॒ञ्चेमम॑ꣳह॒स इत्या॑ह।
अꣳह॑स ए॒वैनं॑ मुञ्चति।
अ॒ङ्गु॒ष्ठाभ्यां᳚ जु॒हो॑ति॥ ३॥

[[1-6-1-4]]
अ॒न्त॒त ए॒व निर्ऋ॑तिं॒ नि॒रव॑दयते।
कृ॒ष्णं वासः॑ कृ॒ष्णतू॑षं॒ दक्षि॑णा।
ए॒तद्वै निर्ऋ॑त्यै रू॒पम्।
रू॒पेणै॒व निर्ऋ॑तिं॒ नि॒रव॑दयते।
अप्र॑तीक्ष॒माय॑न्ति।
निर्ऋ॑त्या अ॒न्तर्हि॑त्यै।
स्वाहा॒ नमो॒ य इ॒दं च॒कारे॒ति पु॒नरे॒त्य गार्ह॑पत्ये जु॒हो॑ति।
आहु॑त्यै॒व न॑म॒स्यन्तो॒ गार्ह॑पत्यमु॒पाव॑र्तन्ते।
आ॒नु॒म॒ते॒न प्रच॑रति।
इ॒यं वा अनु॑मतिः॥ ४॥

[[1-6-1-5]]
इ॒यमे॒वास्मै॑ रा॒ज्यमनु॑ मन्यते।
धे॒नुर्दक्षि॑णा।
इ॒मामे॒व धे॒नुं कु॑रुते।
आ॒दि॒त्यं च॒रुं निर्व॑पति।
उ॒भयी᳚ष्वे॒व प्र॒जास्व॒भिषि॑च्यते।
दैवी॑षु च॒ मानु॑षीषु च।
वरो॒ दक्षि॑णा।
वरो॒ हि रा॒ज्यꣳ समृ॑द्ध्यै।

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपति।
अग्निः सर्वा देवताः॥ ५॥

[[1-6-1-6]]

विष्णुर्यज्ञः।
देवताश्चैव यज्ञं चावरुन्धे।
वामनो वही दक्षिणा।
यद्वही।
तेनाग्नेयः।
यद्वामनः।
तेन वैष्णवः समृद्ध्यै।
अग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपति।
अग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन्निति।
यदग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपति॥ ६॥

[[1-6-1-7]]

वार्त्रघ्नमेव विजित्यै।
हिरण्यं दक्षिणा समृद्ध्यै।
इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा।
देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्ध्यत।
स एतमैन्द्राग्नमेकादशकपालमपश्यत्।
तन्निरवपत्।
तेन वै स देवताश्चेन्द्रियं चावारुन्ध।
यदैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपति।
देवताश्चैव तेनेन्द्रियं च यजमानोऽवरुन्धे।
ऋषभो वही दक्षिणा॥ ७॥

[[1-6-1-8]]

यद्वही।
तेनाग्नेयः।
यदृषभः।
तेनैन्द्रः समृद्ध्यै।

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति।
ऐन्द्रं दधि।
यदाग्नेयो भवति।
अग्निर्वै यज्ञमुखम्।
यज्ञमुखमेवर्द्धिं पुरस्ताद्धत्ते।
यदैन्द्रं दधि॥ ८॥

[[1-6-1-9]]
इन्द्रियमेवावरुन्धे।
ऋषभो वही दक्षिणा।
यद्वही।
तेनाग्नेयः।
यदृषभः।
तेनैन्द्रः समृद्ध्यै।
यावतीर्वै प्रजा ओषधीनामहुतानामाश्नन्।
ताः पराऽभवन्।
आग्रयणं भवति हुताद्याय।
यजमानस्यापराभावाय॥ ९॥

[[1-6-1-10]]
देवा वा ओषधीष्वाजिमयुः।
ता इन्द्राग्नी उदजयताम्।
तावेतमैन्द्राग्नं द्वादशकपालं निरवृणाताम्।
यदैन्द्राग्नो भवत्युज्जित्यै।
द्वादशकपालो भवति।
द्वादश मासाः संवत्सरः।
संवत्सरेणैवास्मा अन्नमवरुन्धे।
वैश्वदेवश्चरुर्भवति।
वैश्वदेवं वा अन्नम्।
अन्नमेवास्मै स्वदयति॥ १०॥

[[1-6-1-11]]

प्रथमजो वत्सो दक्षिणा समृद्ध्यै।
सौम्यꣳ श्यामाकं चरुं निर्वपति।
सोमो वा अकृष्टपच्यस्य राजा।
अकृष्टपच्यमेवास्मै स्वदयति।
वासो दक्षिणा।
सौम्यꣳ हि देवतया वासः समृद्ध्यै।
सरस्वत्यै चरुं निर्वपति।
सरस्वते चरुम्।
मिथुनमेवावरुन्धे।
मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै।
एति वा एष यज्ञमुखादृद्ध्याः।
योऽग्नेर्देवताया एति।
अष्टावेतानि हवीꣳषि भवन्ति।
अष्टाक्षरा गायत्री।
गायत्रोऽग्निः।
तेनैव यज्ञमुखादृद्ध्या अग्नेर्देवतायै नैति॥ ११॥
ईयुर्निरवदयतेऽङ्गुष्ठाभ्यां जुहोत्यनुमतिर्देवता निर्वपति वही दक्षिणा यदैन्द्रं दध्यपराभावाय स्वदयति गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै षट्च॥ १॥

[[1-6-2-1]]
वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत।
ताः सृष्टा न प्राजायन्त।
सोऽग्निरकामयत।
अहमिमाः प्रजनयेयमिति।
स प्रजापतये शुचमदधात्।
सोऽशोचत्प्रजामिच्छमानः।
तस्माद्यं च प्रजा भुनक्ति यं च न।
तावुभौ शोचतः प्रजामिच्छमानौ।
तास्वग्निमप्यसृजत्।
ता अग्निरध्यैत्॥ १२॥

[[1-6-2-2]]

सोमो रेतोऽदधात्।

सविता प्राजनयत्।

सरस्वती वाचमदधात्।

पूषाऽपोषयत्।

ते वा एते त्रिः संवत्सरस्य प्रयुज्यन्ते।

ये देवाः पुष्टिपतयः।

संवत्सरो वै प्रजापतिः।

संवत्सरेणैवास्मै प्रजाः प्राजनयत्।

ताः प्रजा जाता मरुतोऽघ्नन्।

अस्मानपि न प्रायुक्षतेति॥ १३॥

[[1-6-2-3]]

स एतं प्रजापतिर्मारुतꣳ सप्तकपालमपश्यत्।

तं निरवपत्।

ततो वै प्रजाभ्योऽकल्पत।

यन्मारुतो निरुप्यते।

यज्ञस्य क्लृप्त्यै।

प्रजानामघाताय।

सप्तकपालो भवति।

सप्त गणा वै मरुतः।

गणश एवास्मै विशं कल्पयति।

स प्रजापतिरशोचत्॥ १४॥

[[1-6-2-4]]

याः पूर्वाः प्रजा असृक्षि।

मरुतस्ता अवधिषुः।

कथमपराः सृजेयेति।

तस्य शुष्म आण्डं भूतं निरवर्तत।

तद्व्युदहरत्।

तदपोषयत्।

त॒त्प्राजा॑यत।

आ॒ण्डस्य॒ वा ए॒तद्रू॒पम्।

यदा॒मिक्षा᳚।

यद्व्यु॒द्धर॑ति॥ १५॥

[[1-6-2-5]]

प्र॒जा ए॒व तद्यज॑मानः पोषयति।

वै॒श्व॒दे॒व्या॑मिक्षा॑ भवति।

वै॒श्व॒दे॒व्यो॑ वै प्र॒जाः।

प्र॒जा ए॒वास्मै॒ प्रज॑नयति।

वा॒जि॑न॒मान॑यति।

प्र॒जास्वे॒व प्रजा॑तासु॒ रेतो॑ दधाति।

द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य॑ एक॑कपालो भवति।

प्र॒जा ए॒व प्रजा॑ता॒ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑मुभ॒यत॒ः परि॑गृह्णाति।

दे॒वा॒सु॒राः संय॑त्ता आसन्।

सो᳚ऽग्निर॑ब्रवीत्॥ १६॥

[[1-6-2-6]]

माम॒ग्रे॑ यजत।

मया॒ मुखे॒नासु॑राञ्जेष्य॒थेति॑।

मां द्वि॒तीय॒मिति॒ सोमो᳚ऽब्रवीत्।

मया॒ राज्ञा॑ जेष्य॒थेति॑।

मां तृ॒तीय॒मिति॑ स॒वि॒ता।

मया॒ प्रसू॑ता जेष्य॒थेति॑।

मा॒ं च॑तु॒र्थीमिति॒ सर॑स्वती।

इ॒न्द्रि॒यं वो॑ऽहं धा᳚स्या॒मीति॑

मां प॑ञ्च॒ममिति॑ पू॒षा।

मया᳚ प्रति॒ष्ठया॑ जेष्य॒थेति॑॥ १७॥

[[1-6-2-7]]

ते᳚ऽग्निना॒ मुखे॒नासु॑रानजयन्।

सोमे॑न॒ राज्ञा᳚।

स॒वि॒त्रा प्रसू॑ताः।
सर॑स्वतीन्द्रि॒यम॑दधात्।
पू॒षा प्र॑ति॒ष्ठाऽऽसी॓त्।
तत॒ो वै दे॒वा व्य॑जयन्त।
यदे॒तानि॑ ह॒वीꣳषि॑ निरु॒प्यन्ते॒ विजि॑त्यै।
नोत्त॑रवे॒दिमुप॑वपति।
प॒शवो॒ वा उत्त॑रवे॒दिः।
अजा॑ता इव॒ ह्ये॑तर्हि॑ प॒शव॑ः॥ १८॥
ऐ॒दित्य॑शोचद्युद्ध॑रत्यब्रवीत्प्र॑ति॒ष्ठाया॑ जेष्य॒थेत्ये॒तर्हि॑ प॒शव॑ः॥ २॥

[[1-6-3-1]]
त्रि॒वृद्ब॒र्हि॓र्भ॑वति।
मा॒ता पि॒ता पु॒त्रः।
तदे॒व तन्मि॑थु॒नम्।
उल्बं॒ गर्भो॓ ज॒रायु॑।
तदे॒व तन्मि॑थु॒नम्।
त्रे॒धा ब॒र्हिः संन॑द्धं भवति।
त्रय॑ इ॒मे लो॒काः।
ए॒ष्वे॑व लो॒केषु॒ प्रति॑तिष्ठति।
ए॒क॒धा पु॒नः संन॑द्धं भवति।
एक॑ इव॒ ह्य॑यं लो॒कः॥ १९॥

[[1-6-3-2]]
अ॒स्मिन्ने॒व तेन॑ लो॒के प्रति॑तिष्ठति।
प्र॒सुवो॑ भवन्ति।
प्र॒थ॒म॒जामे॒व पुष्टि॒मव॑रुन्धे।
प्र॒थ॒म॒जो व॒त्सो दक्षि॑णा॒ सम॑ृद्ध्यै।
पृ॒षदा॒ज्यं गृ॑ह्णाति।
प॒शवो॒ वै पृ॑षदा॒ज्यम्।
प॒शूने॒वाव॑रुन्धे।
प॒ञ्च॒गृ॒ही॒तं भ॑वति।

पाङ्क्ता॒ हि प॒शवः॑।
ब॒हु॒रू॒पं॑ भ॑वति॥ २०॥

[[1-6-3-3]]
ब॒हु॒रू॒पा हि प॒श॒वः समृ॑ध्यै।
अ॒ग्निं म॑न्थन्ति।
अ॒ग्निमु॑खा॒ वै प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।
यद॒ग्निं मन्थ॑न्ति।
अ॒ग्निमु॑खा ए॒व तत्प्र॒जा यज॑मानः सृजते।
नव॑ प्रया॒जा इ॑ज्यन्ते।
नवा॑नूया॒जाः।
अ॒ष्टौ ह॒वीꣳषि॑।
द्वावा॑घा॒रौ।
द्वावाज्य॑भागौ॥ २१॥

[[1-6-3-4]]
त्रि॒ꣳ॒शत्सं॒प॑द्यन्ते।
त्रि॒ꣳ॒शद॑क्षरा वि॒राट्।
अन्नं॑ वि॒राट्।
वि॒रा॒जै॒वान्नाद्य॒मव॑रुन्धे।
यज॑मानो॒ वा एक॑कपालः।
तेज॒ आज्य᳚म्।
यदेक॑कपाल॒ आज्य॑मा॒नय॑ति।
यज॑मानमे॒व तेज॑सा॒ सम॑र्धयति।
यज॑मानो॒ वा एक॑कपालः।
प॒शव॒ आज्य᳚म्॥ २२॥

[[1-6-3-5]]
यदेक॑कपाल॒ आज्य॑मा॒नय॑ति।
यज॑मानमे॒व प॒शु॒भिः॒ सम॑र्धयति।
यद॒ल्प॑मा॒नये॑त्।
अल्पा॑ एनं प॒शवो॑ भुञ्जन्त॒ उप॑तिष्ठेरन्।

यद्बह्वानयेत्।
बह्व एनं पशवोऽभुञ्जन्त उपतिष्ठेरन्।
बह्वानीयाविः पृष्ठं कुर्यात्।
बह्व एवैनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठन्ते।
यजमानो वा एककपालः।
यदेककपालस्यावद्येत्॥ २३॥

[[1-6-3-6]]

यजमानस्यावद्येत्।
उद्वा माद्येद्यजमानः।
प्र वा मीयेत।
सकृदेव होतव्यः।
सकृदिव हि सुवर्गो लोकः।
हुत्वाऽभि जुहोति।
यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयित्वा।
तेजसा समर्धयति।
यजमानो वा एककपालः।
सुवर्गो लोक आहवनीयः॥ २४॥

[[1-6-3-7]]

यदेककपालमाहवनीये जुहोति।
यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति।
यद्धस्तेन जुहुयात्।
सुवर्गाल्लोकाद्यजमानमवविध्येत्।
स्रुचा जुहोति।
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै।
यत्प्राङ्पद्येत।
देवलोकमभि जयेत्।
यद्दक्षिणा पितृलोकम्।
यत्प्रत्यक्॥ २५॥

[[1-6-3-8]]

र॒क्षाꣳसि य॒ज्ञꣳ ह॑न्युः।
यदु॑दङ्।
म॒नु॒ष्य॒लो॒कम॒भिज॑येत्।
प्रति॑ष्ठितो हो॒त॒व्य॑ः।
एक॑कपा॒लं वै प्र॑ति॒ति॒ष्ठ॑न्तं॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒नु प्रति॑तिष्ठतः।
द्यावा॑पृथि॒वी ऋ॒तव॑ः।
ऋ॒तू॒न्य॒ज्ञः।
य॒ज्ञं यज॑मानः।
यज॑मानं प्र॒जाः।
तस्मा॒त्प्रति॑ष्ठितो हो॒त॒व्य॑ः॥ २६॥

[[1-6-3-9]]

वा॒जिनौ॑ यजति।
अ॒ग्निर्वा॒यु॒ः सूर्य॑ः।
ते वै वा॒जिन॑ः।
ता॒नेव तद्य॑जति।
अथो॒ खल्वा॑हुः।
छन्दा॑ꣳसि॒ वै वा॒जिन॒ः इति॑।
तान्ये॒व तद्य॑जति।
ऋ॒क्सा॒मे वा इन्द्र॑स्य॒ हरी॑ सो॒म॒पानौ॑।
तयो॑ः परि॒धय॑ आ॒धान॑म्।
वाजि॑नं भा॒ग॒धेय॑म्॥ २७॥

[[1-6-3-10]]

यदप्र॑हृत्य परि॒धीञ्जु॒हुयात्।
अ॒न्तरा॑धानाभ्यां घा॒सं प्रय॑च्छेत्।
प्र॒हृत्य॑ परि॒धीञ्जु॑होति।
निरा॑धानाभ्या॒मेव घा॒सं प्रय॑च्छति।
ब॒र्हिषि॑ विषि॒ञ्चन्वाजि॑न॒मान॑यति।
प्र॒जा वै ब॒र्हिः। .h line
रेतो॒ वाजि॑नम्।

प्र॒जास्वे॒व रेतो॑ दधाति।
स॒मु॒प॒हूय॑ भक्षयन्ति।
ए॒तत्सो॑मपीथा॒ ह्ये॑ते।
अथो॑ आ॒त्मन्ने॒व रेतो॑ दधते।
यज॑मान उत्त॒मो भ॑क्षयति।
प॒शवो॒ वै वा॒जिन॑म्।
यज॑मान ए॒व प॒शून्प्रति॑ष्ठापयन्ति॥ २८॥
लो॒को ब॑हुरू॒पं भ॑वत्याज्य॑भागौ प॒शव॒ आज्य॑म॒व॒द्येदा॑ह॒व॒नीय॑ः प्र॒त्यक्तस्मा॒त्प्रति॑ष्ठितो होत॒व्यो॑ भाग॒धेय॑मे॒ते च॒त्वारि॑ च॥ ३॥

[[1-6-4-1]]
प्र॒जाप॑तिः स॒वि॒ता भू॒त्वा प्र॒जा अ॑सृजत।
ता ए॑न॒मत्य॑मन्यन्त।
ता अ॑स्मा॒दपा॑क्रामन्।
ता वरु॑णो भू॒त्वा प्र॒जा वरु॑णेनाग्राहयत्।
ताः प्र॒जा वरु॑णगृहीताः।
प्र॒जाप॑तिं॒ पु॒नरुपा॑धावन्ना॒थमि॒च्छमा॑नाः।
स ए॒तान्प्र॒जाप॑तिर्व॑रुणप्रघा॒सान॑पश्यत्।
तान्निर॑वपत्।
तैर्वै स प्र॒जा व॑रुणपा॒शाद॑मुञ्चत्।
यद्व॑रुणप्रघा॒सा नि॑रु॒प्यन्ते॑॥ २९॥

[[1-6-4-2]]
प्र॒जाना॒मव॑रुणग्राहाय।
तासा॒ं दक्षि॑णो बा॒हुर्न्य॑क्त आसी॑त्।
स॒व्यः प्रसृ॑तः।
स ए॒तां द्वि॒तीया॑ं दक्षि॒णतो वेदि॒मुद॑हन्।
तते॒ वै स प्र॒जाना॒ं दक्षि॑णं बा॒हुं प्रासा॑रयत्।
यद्द्वि॒तीया॑ं दक्षि॒णतो वेदि॒मुद्धन्ति॑।
प्र॒जाना॑मे॒व तद्यज॑माने॒ दक्षि॑णं बा॒हुं प्रसा॑रयति।
तस्मा॑च्चातुर्मास्ययाज्य॑मुष्मि॑ँल्लोक उ॑भ॒याबा॑हुः।

यज्ञाभिजितꣳ ह्यस्य।
पृथमात्राद्वेदी असंभिन्ने भवतः॥ ३०॥

[[1-6-4-3]]
तस्मात्पृथमात्रं व्यꣳसौ।
उत्तरस्यां वेद्यामुत्तरवेदिमुप वपति।
पशवो वा उत्तरवेदिः।
पशूनेवावरुन्धे।
अथो यज्ञपरुषोऽनन्तरित्यै।
एतद्ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि।
अथैष ऐन्द्राग्नो भवति।
प्राणापानौ वा एतौ देवानाम्।
यदिन्द्राग्नी।
यदैन्द्राग्नो भवति॥ ३१॥

[[1-6-4-4]]
प्राणापानावेवावरुन्धे।
ओजो बलं वा एतौ देवानाम्।
यदिन्द्राग्नी।
यदैन्द्राग्नो भवति।
ओजो बलमेवावरुन्धे।
मारुत्यामिक्षा भवति।
वारुण्यामिक्षा।
मेषी च मेषश्च भवतः।
मिथुना एव प्रजा वरुणपाशान्मुञ्चति।
लोमशौ भवतो मेध्यत्वाय॥ ३२॥

[[1-6-4-5]]
शमीपर्णान्युप वपति।
घासमेवाभ्यामपि यच्छति।
प्रजापतिमन्नाद्यं नोपानमत्।
स एतेन शतेध्मेन हविषाऽन्नाद्यमवारुन्ध।

यत्प॑रः श॒तानि॑ शमीप॒र्णा॑नि॒ भव॑न्ति।

अ॒न्नाद्य॒स्याव॑रुध्यै।

सौम्या॑नि॒ वै क॒रीरा॑णि।

सौ॒म्या खलु॒ वा आहु॑तिर्दि॒वो वृष्टिं॑ च्यावयति।

यत्क॒रीरा॑णि॒ भव॑न्ति।

सौ॒म्यये॒वाहु॑त्या दि॒वो वृष्टि॒मव॑रुन्धे।

का॒य एक॑कपालो भवति।

प्र॒जाना᳚ँ क॒न्त्वाय॑।

प्र॒ति॒पूरु॒षं क॑रम्भपा॒त्राणि॑ भवन्ति।

जा॒ता ए॒व प्र॒जा व॑रुणपा॒शान्मु॑ञ्चति।

एक॒मति॑रिक्तम्।

ज॒नि॒ष्यमा॑णा ए॒व प्र॒जा व॑रुणपा॒शान्मु॑ञ्चति॥ ३३॥

नि॒रु॒प्यन्ते॑ भवतो॒ भव॑ति मेध्य॒त्वाय॑ रुन्धे॒ षट्च॑॥ ४॥

[[1-6-5-1]]

उत्त॑रस्यां॒ वेद्या॑म॒न्यानि॑ ह॒वीꣳषि॑ सादयति।

दक्षि॑णायां मारु॒तीम्।

अ॒प॒धुरमे॒वैना॑ युनक्ति।

अथो॒ ओज॑ ए॒वासा॒मव॑ हरति।

तस्मा॒द्ब्राह्म॑णश्च क्ष॒त्त्राच्च॒ विशो᳚ऽन्यतोपक्र॒मिणी᳚ः।

मा॒रु॒त्या पूर्व॑या॒ प्रच॑रति।

अनृ॑तमे॒वाव॑ यजते।

वा॒रु॒ण्योत्त॑रया।

अ॒न्तत ए॒व वरु॑ण॒मव॑ यजते।

यदे॒वाध्व॒र्युः क॒रोति॑॥ ३४॥

[[1-6-5-2]]

तत्प्र॑तिप्रस्था॒ता क॑रोति।

तस्मा॒द्यच्छ्रेया᳚न्क॒रोति॑।

तत्पापी॑यान्करोति।

पत्नी᳚ँ वाचयति।

मेध्यामेवैनां करोति।
अथो तप एवैनामुप नयति।
यज्जारꣳ सन्तं न प्रब्रूयात्।
प्रियं ज्ञातिꣳ रुन्ध्यात्।
असौ मे जार इति निर्दिशेत्।
निर्दिश्यैवैनं वरुणपाशेन ग्राहयति॥ ३५॥

[[1-6-5-3]]
प्रघास्यान्हवामह इति पत्नीमुदानयति।
अह्वतैवैनाम्।
यत्पत्नी पुरोनुवाक्यामनु ब्रूयात्।
निर्वीर्यो यजमानः स्यात्।
यजमानोऽन्वाह।
आत्मन्नेव वीर्यं धत्ते।
उभौ याज्याꣳ सवीर्यत्वाय।
यद्ग्रामे यदरण्य इत्याह।
यथोदितमेव वरुणमव यजते।
यजमानदेवत्यो वा आहवनीयः॥ ३६॥

[[1-6-5-4]]
भ्रातृव्यदेवत्यो दक्षिणः।
यदाहवनीये जुहुयात्।
यजमानं वरुणपाशेन ग्राहयेत्।
दक्षिणेऽग्नौ जुहोति।
भ्रातृव्यमेव वरुणपाशेन ग्राहयति।
शूर्पेण जुहोति।
अन्नमेव वरुणमवयजते।
शीर्षन्नधि निधाय जुहोति।
शीर्षत एव वरुणमवयजते।
प्रत्यङ्तिष्ठञ्जुहोति॥ ३७॥

[[1-6-5-5]]

प्रत्यङ्ङेव वरुणपाशान्निर्मुच्यते।
अक्रन्कर्म कर्मकृत इत्याह।
देवानृणं निरवदाय।
अनृणा गृहानुपप्रेतेति वावैतदाह।
वरुणगृहीतं वा एतद्यज्ञस्य।
यद्यजुषा गृहीतस्यातिरिच्यते।
तुषाँश्च निष्कासश्च।
तुषैश्च निष्कासेन चावभृथमवैति।
वरुणगृहीतेनैव वरुणमवयजते।
अपोऽवभृथमवैति॥ ३८॥

[[1-6-5-6]]

अप्सु वै वरुणः।
साक्षादेव वरुणमव यजते।
प्रतियुतो वरुणस्य पाश इत्याह।
वरुणपाशादेव निर्मुच्यते।
अप्रतीक्षमायन्ति।
वरुणस्यान्तर्हित्यै।
एधोऽस्येधिषीमहीत्याह।
समिधैवाग्निं नमस्यन्त उपायन्ति।
तेजोऽसि तेजो मयि धेहीत्याह।
तेज एवात्मन्धत्ते॥ ३९॥
करोति ग्राहयत्याहवनीयस्तिष्ठञ्जुहोत्यपोऽवभृथमवैति धत्ते॥ ५॥

[[1-6-6-1]]

देवासुराः संयत्ता आसन्।
सोऽग्निरब्रवीत्।
ममेयमनीकवती तनूः।
तां प्रीणीत।
अथासुरानभिभविष्यथेति।
ते देवा अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन्।

सोऽग्निरनीकवान्त्स्वेन भागधेयेन प्रीतः।
चतुर्धाऽनीकान्यजनयत।
ततो देवा अभवन्।
पराऽसुराः॥ १॥

[[1-6-6-2]]
यदग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति।
अग्निमेवानीकवन्तꣳ स्वेन भागधेयेन प्रीणाति।
सोऽग्निरनीकवान्त्स्वेन भागधेयेन प्रीतः।
चतुर्धाऽनीकानि जनयते।
असौ वा आदित्योऽग्निरनीकवान्।
तस्य रश्मयोऽनीकानि।
साकꣳ सूर्येणोद्यता निर्वपति।
साक्षादेवास्मा अनीकानि जनयति।
तेऽसुराः पराजिता यन्तः।
द्यावापृथिवी उपाश्रयन्॥ २॥

[[1-6-6-3]]
ते देवा मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यश्चरुं निरवपन्।
तान्द्यावापृथिवीभ्यामेवोभयतः समतपन्।
यन्मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यश्चरुं निर्वपति।
द्यावापृथिवीभ्यामेव तदुभयतो यजमानो भ्रातृव्यान्त्संतपति।
मध्यन्दिने निर्वपति।
तर्हि हि तेऽक्षिष्ठं तपति।
चरुर्भवति।
सर्वत एवैनान्त्संतपति।
ते देवाः श्वोविजयिनः सन्तः।
सर्वासां दुग्धे गृहमेधीयं चरुं निरवपन्॥ ३॥

[[1-6-6-4]]
आशिता एवाद्योपवसाम।
कस्य वाऽहेदम्।

कस्य॑ वा॒ श्वो भ॑वि॒तेति॑।

स शृ॒तो॑ऽभवत्।

तस्याहु॑तस्य॒ नाश्न॑न्।

न हि दे॒वा अहु॑तस्या॒श्नन्ति॑।

ते॑ऽब्रुवन्।

कस्मा॑ इ॒मꣳ हो॑ष्याम॒ इति॑।

म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्य॒ इत्य॑ब्रुवन्।

तं म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्यो॑ऽजुहवुः॥ ४॥

[[1-6-6-5]]

ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्।

पराऽसु॑राः।

यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्यो॑ गृ॒हे जुह्व॑ति।

भव॑त्या॒त्मना᳚।

परा᳚ऽस्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति।

यद्वै य॒ज्ञस्य॑ पाक॒त्रा क्रि॒यते᳚।

प॒श॒व्यं॑ तत्।

पा॒क॒त्रा वा ए॒तत्क्रि॑यते।

यन्नेध्मा ब॒र्हिर्भव॑ति।

न सा॑मि॒धेनीर॒न्वाह॑॥ ५॥

[[1-6-6-6]]

न प्र॑या॒जा इ॒ज्यन्ते᳚।

नानू॑या॒जाः।

य ए॒वं वेद॑।

प॒शु॒मान्भ॑वति।

आज्य॑भागौ यजति।

य॒ज्ञस्यै॒व चक्षु॑षी॒ नान्तरे॑ति।

म॒रुतो॑ गृहमे॒धिनो॑ यजति।

भा॒ग॒धेये॑नै॒वैना॒न्त्सम॑र्धयति।

अ॒ग्निꣴ स्वि॑ष्ट॒कृतं॑ यज॒ति॒ प्रति॑ष्ठित्यै।

इडा॑न्तो भवति।
प॒शवो॒ वा इडा॑।
प॒शुष्वे॒वोपरि॑ष्टा॒त्प्रति॑तिष्ठति॥ ६॥
असु॑रा अश्रयन्गृह॒मे॒धीयं॑ च॒रुं निर॑वपन्नजुहवु॒रन्वाहे॒डा॑न्तो भवति॒ द्वे च॑॥ ६॥

[[1-6-7-1]]
यत्पत्नी॑ गृह॒मे॒धीय॑स्याश्नी॒यात्।
गृ॒ह॒मे॒ध्ये॑व स्या॑त्।
वि त्व॑स्य य॒ज्ञ ऋ॑ध्येत।
यन्नाश्नी॒यात्।
अगृ॑हमेधी स्यात्।
नास्य॑ य॒ज्ञो व्यृ॑ध्येत।
प्रति॑वेशं पचेयुः।
तस्या॑श्नी॒यात्।
गृ॒ह॒मे॒ध्ये॑व भ॑वति।
नास्य॑ य॒ज्ञो व्यृ॑ध्यते॥ १॥

[[1-6-7-2]]
ते दे॒वा गृ॑ह॒मे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा।
आशि॑ता अभवन्।
आञ्ज॑ता॒भ्य॑ञ्जत।
अनु॑व॒त्सान॑वासयन्।
तेभ्योऽसु॑रा॒ः क्षु॒धं॑ प्राहि॑ण्वन्।
सा दे॒वेषु॑ लो॒कमवि॑त्त्वा।
असु॑रा॒न्पुन॑रगच्छत्।
गृ॒ह॒मे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा।
आशि॑ता भवन्ति।
आञ्ज॑ते॒ऽभ्य॑ञ्जते॥ २॥

[[1-6-7-3]]
अनु॑व॒त्सान् वा॑सयन्ति।
भ्रातृ॑व्याये॒व तद्यज॑मान॒ः क्षु॒धं॑ प्रहि॑णोति।

ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा।
इन्द्राय निष्कासं न्यदधुः।
अस्मानेव श्व इन्द्रो निहितभाग उपावर्तितेति।
तानिन्द्रो निहितभाग उपावर्तत।
गृहमेधीयेनेष्ट्वा।
इन्द्राय निष्कासं निदध्यात्।
इन्द्र एवैनं निहितभाग उपावर्तते।
गार्हपत्ये जुहोति॥ ३॥

[[1-6-7-4]]
भागधेयेनैवैनꣳ समर्धयति।
ऋषभमाह्वयति।
वषट्कार एवास्य सः।
अथो इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते।
इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा।
परां परावतमगच्छत्।
अपाराधमिति मन्यमानः।
सोऽब्रवीत्।
क इदं वेदिष्यतीति।
तेऽब्रुवन्मरुतो वरं वृणामहै॥ ४॥

[[1-6-7-5]]
अथ वयं वेदाम।
अस्मभ्यमेव प्रथमꣳ हविर्निरुप्याता इति।
त एनमध्यक्रीडन्।
तत्क्रीडिनां क्रीडित्वम्।
यन्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः प्रथमꣳ हविर्निरुप्यते विजित्यै।
साकꣳ सूर्येणोद्यता निर्वपति।
एतस्मिन्वै लोक इन्द्रो वृत्रमहन्त्समृद्ध्यै।
एतद्ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि।
एतद्ब्राह्मण ऐन्द्राग्नः।

अथै॒ष ऐ॒न्द्रश्च॒रुर्भ॑वति॥

उ॒द्धा॒रं वा ए॒तमिन्द्र॒ उद॑हरत।

वृ॒त्रꣳ ह॒त्वा।

अ॒न्यासु॑ दे॒वता॒स्वधि॑।

यदे॒ष ऐ॒न्द्रश्च॒रुर्भव॑ति।

उ॒द्धा॒रमे॒व तं यज॑मान॒ उद्ध॑रते।

अ॒न्यासु॑ प्र॒जास्वधि॑।

वै॒श्व॒क॒र्म॒ण एक॑कपालो भवति।

विश्वा॑न्ये॒व ते॒न कर्मा॑णि॒ यज॑मा॒नोऽव॑रुन्धे॥ ५॥

ऋ॒ध्य॒ते॒ऽभ्य॑ञ्जते जुहोति वृणामहै भवत्य॒ष्टौ च॑॥ ७॥

[[1-6-8-1]]

वै॒श्व॒दे॒वे॒न वै प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।

ता व॑रुणप्रघा॒सैर्व॑रुणपा॒शाद॑मुञ्चत्।

सा॒क॒मे॒धैः प्रत्य॑स्थापयत्।

त्र्य॑म्बकै॒रु॒द्रं नि॒रवा॑दयत।

पि॒तृ॒य॒ज्ञेन॑ सु॒व॒र्गं लो॒कम॑गमयत्।

यद्वै॑श्वदे॒वे॒न यज॑ते।

प्र॒जा ए॒व तद्यज॑मानः सृजते।

ता व॑रुणप्रघा॒सैर्व॑रुणपा॒शान्मु॑ञ्चति।

सा॒क॒मे॒धैः प्रति॑ष्ठापयति।

त्र्य॑म्बकै॒रु॒द्रं नि॒रव॑दयते॥ १॥

[[1-6-8-2]]

पि॒तृ॒य॒ज्ञेन॑ सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑मयति।

द॒क्षि॒ण॒तः प्रा॑चीनावी॒ती निर्व॑पति।

द॒क्षि॒णावृ॑द्धि पि॒तृ॒णाम्।

अना॑दृत्य॒ तत्।

उ॒त्त॒र॒त ए॒वोप॒वीय॒ निर्व॑पेत्।

उ॒भये॒ हि दे॒वाश्च॑ पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते॑।

अथो॒ यदे॒व द॑क्षिणा॒र्धेऽधि॒ श्रय॑ति।

तेन॑ द॒क्षि॒णावृ॑त्।
सोमा॑य पि॒तृम॑ते॑ पुरो॒डाश॒ꣳ षट्क॑पालं॒ निर्व॑पति।
सं॒व॒त्स॒रो वै सोम॑ः पि॒तृमान्॥ २॥

[[1-6-8-3]]
सं॒व॒त्स॒रमे॒व प्री॑णाति।
पि॒तृभ्यो॑ ब॒र्हि॒षद्भ्यो॑ धा॒नाः।
मासा॒ वै पि॒तरो॑ ब॒र्हि॒षद॑ः।
मासा॑ने॒व प्री॑णाति।
यस्मि॒न्वा ऋ॒तौ पु॑रु॒षः प्र॒मीय॑ते।
सो॑ऽस्या॒मुष्मि॑ँल्लो॒के भ॑वति।
ब॒हु॒रूपा धा॒ना भ॑वन्ति।
अ॒हो॒रा॒त्राणा॑म॒भिजि॑त्यै।
पि॒तृभ्यो॑ऽग्निष्वा॒त्तेभ्यो॑ म॒न्थम्।
अ॒र्ध॒मा॒सा वै पि॒तरो॑ऽग्निष्वा॒त्ताः॥ ३॥

[[1-6-8-4]]
अ॒र्ध॒मा॒सा॒ने॒व प्री॑णाति।
अ॒भि॒वा॒न्या॑यै दु॒ग्धे भ॑वति।
सा हि पि॑तृदे॒व॒त्यं॑ दु॒हे।
यत्पू॒र्णम्।
तन्म॑नु॒ष्या॑णाम्।
उ॒प॒र्य॑र्धो दे॒वाना॑म्।
अ॒र्धः पि॑तृ॒णाम्।
अ॒र्ध उप॑मन्थति।
अ॒र्धो हि पि॑तृ॒णाम्।
ए॒क॒योप॑मन्थति॥ ४॥

[[1-6-8-5]]
एका॒ हि पि॑तृ॒णाम्।
द॒क्षि॒णोप॑मन्थति।
द॒क्षि॒णावृ॒द्धि पि॑तृ॒णाम्।

अनारभ्योपमन्थति।
तद्धि पितृन्गच्छति।
इमां दिशं वेदिमुद्धन्ति।
उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते।
चतुःस्रक्तिर्भवति।
सर्वा ह्यनु दिशः पितरः।
अखाता भवति॥

[[1-6-8-6]]
खाता हि देवानाम्।
मध्यतोऽग्निराधीयते।
अन्ततो हि देवानामाधीयते।
वर्षीयानिध्म इध्माद्भवति व्यावृत्त्यै।
परि श्रयति।
अन्तर्हितो हि पितृलोको मनुष्यलोकात्।
यत्परुषि दिनम्।
तद्देवानाम्।
यदन्तरा।
तन्मनुष्याणाम्॥ ६॥

[[1-6-8-7]]
यत्समूलम्।
तत्पितृणाम्।
समूलं बर्हिर्भवति व्यावृत्त्यै। .h line
दक्षिणा स्तृणाति।
दक्षिणावृद्धि पितृणाम्।
त्रिः पर्येति।
तृतीये वा इतो लोके पितरः।
तानेव प्रीणाति।
त्रिः पुनः पर्येति।
षट्थ्सम्पद्यन्ते॥ ७॥

[[1-6-8-8]]

षड्वा ऋतवः।

ऋतूनेव प्रीणाति।

यत्प्रस्तरं यजुषा गृह्णीयात्।

प्रमायुको यजमानः स्यात्।

यन्न गृह्णीयात्।

अनायतनः स्यात्।

तूष्णीमेव न्यस्येत्।

न प्रमायुको भवति।

नानायतनः।

यत्त्रीन्परिधीन्परिदध्यात्॥ ८॥

[[1-6-8-9]]

मृत्युना यजमानं परिगृह्णीयात्।

यन्न परिदध्यात्।

रक्षांसि यज्ञꣳ हन्युः।

द्वौ परिधी परिदधाति।

रक्षसामपहत्यै।

अथो मृत्योरेव यजमानमुत्सृजति।

यत्त्रीणि त्रीणि हवीꣳष्युदाहरेयुः।

त्रयस्त्रय एषाꣳ साकं प्रमीयेरन्।

एकैकमनूचीनान्युदाहरन्ति।

एकैक एवैषामन्वञ्चः प्रमीयते।

कशिपु कशिपव्याय।

उपबर्हणमुपबर्हण्याय।

आञ्जनमाञ्जन्याय।

अभ्यञ्जनमभ्यञ्जन्याय।

यथाभागमेवैनान्प्रीणाति॥ ९॥

निरवदयते पितृमानग्निष्वात्ता एकयोप मन्थत्यखाता भवति मनुष्याणां पद्यन्ते परिदध्यान्मीयते पञ्च च॥ ८॥

[[1-6-9-1]]

अ॒ग्नये॑ दे॒वेभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ समि॒ध्यमा॑ना॒यानु॑ब्रू॒हीत्या॑ह।

उ॒भये॒ हि दे॒वाश्च॑ पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते᳚।

एका॒मन्वा॑ह।

एका॒ हि पि॑तृ॒णाम्।

त्रिरन्वा॑ह।

त्रिर्हि दे॒वाना᳚म्।

आ॒घा॒रावा॒घा॑रयति।

य॒ज्ञप॒रुषो॒रन॑न्तरि॑त्यै।

ना॒र्षे॑यं वृ॑णीते।

न होता॑रम्॥ १॥

[[1-6-9-2]]

यदा॑र्षे॒यं वृ॑णी॒त।

यद्धोता॑रम्।

प्र॒मायु॑को॒ यज॑मानः स्यात्।

प्र॒मायु॑को॒ होता᳚।

तस्मा॒न्न वृ॑णीते।

यज॑मानस्य॒ होतु॒र्गोपी॒थाय॑।

अप॑ ब॑र्हिषः प्रया॒जान्य॑जति।

प्र॒जा वै ब॒र्हिः।

प्र॒जा ए॒व मृ॒त्योरुत्सृ॑जति।

आज्य॑भागौ यजति॥ २॥

[[1-6-9-3]]

य॒ज्ञस्यै॒व चक्षु॑षी॒ नान्तरे॑ति।

प्रा॒ची॒ना॒वी॒ती सोमं᳚ यजति।

पि॒तृदे॒वत्या॑ हि।

ए॒षाऽऽहु॑तीः।

प॒ञ्चकृ॒त्वोऽव॑द्यति।

प॒ञ्च ह्ये॑ता दे॒वताः᳚।

द्वे पु॑रोऽनुवा॒क्ये᳚।

या॒ज्या॑ दे॒वता॑ वषट्का॒रः।

ता ए॒व प्री॑णाति।

सन्त॑त॒मव॑द्यति॥ ३॥

[[1-6-9-4]]

ऋ॒तू॒नाꣳ संत॑त्यै।

प्रै᳚वैभ्य॒ः पूर्व᳚या पुरो॑ऽनुवा॒क्य॑याऽऽह।

प्रण॑यति द्वि॒तीय॑या।

ग॒मय॑ति या॒ज्य॑या।

तृ॒तीये॒ वा इ॒तो लो॒के पि॑तर॑ः।

अह्न॑ ए॒वैना॒ं पूर्व᳚या पुरो॑ऽनुवा॒क्य॑या॒ऽत्यान॑यति।

रात्रि॑यै द्वि॒तीय॑या।

ऐ᳚वैना॑न्या॒ज्य॑या गमयति।

द॒क्षि॒ण॒तो᳚ऽव॒दाय॑।

उ॒द॒ङ्ङति॑क्रामति॒ व्यावृ॑त्त्यै॥ ४॥

[[1-6-9-5]]

आस्व॒धेत्याश्रा॑वयति।

अस्तु॒ स्व॒धेति॑ प्र॒त्याश्रा॑वयति।

स्व॒धा नम॒ इति॒ वष॑ट्करोति।

स्व॒धा॒का॒रो हि पि॑तृ॒णाम्।

सोम॒मग्रे॑ यजति।

सोम॑प्रयाजा॒ हि पि॑तर॑ः।

सोम॑ं पितृ॒मन्त॑ं यजति।

सं॒व॒त्स॒रो वै सोम॑ः पितृ॒मान्।

सं॒व॒त्स॒रमे॒व तद्य॑जति।

पि॒तृन्ब॑र्हि॒षदो॑ यजति॥ ५॥

[[1-6-9-6]]

ये वै यज्वा॑नः।

ते पि॒तरो॑ ब॑र्हि॒षद॑ः।

तानेव तद्यजति।

पितृनग्निष्वात्तान्यजति।

ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः।

ते पितरोऽग्निष्वात्ताः।

तानेव तद्यजति।

अग्निं कव्यवाहनं यजति।

य एव पितृणामग्निः।

तमेव तद्यजति॥ ६॥

[[1-6-9-7]]

अथो यथाऽग्निꣳ स्विष्टकृतं यजति।

तादृगेव तत्।

एतत्ते तत ये च त्वामन्विति तिसृषु स्रक्तीषु निदधाति।

तस्मादा तृतीयात्पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति।

एतावन्तो हीज्यन्ते।

अत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वमित्याह।

ह्रीका हि पितरः।

उदञ्चो निष्क्रामन्ति।

एषा वै मनुष्याणां दिक्।

स्वामेव तद्दिशमनु निष्क्रामन्ति॥ ७॥

[[1-6-9-8]]

आहवनीयमुपतिष्ठन्ते।

न्येवास्मै तद्ध्नुवते।

यत्सत्याहवनीये।

अथान्यत्र चरन्ति।

आतमितोरुपतिष्ठन्ते।

अग्निमेवोपद्रष्टारं कृत्वा।

पितृन्निरवदयन्ते।

अन्तं वा एते प्राणानां गच्छन्ति।

य आतमितोरुपतिष्ठन्ते।

सु॒सं॒दृशं॑ त्वा व॒यमित्या॑ह ॥ ८॥

[[1-6-9-9]]

प्रा॒णो वै सु॑सं॒दृक् ।

प्रा॒णमे॒वात्मन्द॑धते ।

योजा॒न्विन्द्र॑ ते॒ हरी॒ इत्या॑ह ।

प्रा॒णमे॒व पुन॑रयुङ्क्त ।

अक्ष॒न्नमी॑मदन्त॒ हीति॒ गार्ह॑पत्यमु॒प॑तिष्ठन्ते ।

अक्ष॒न्नमी॑मद॒न्ताथ॒ त्वोप॑तिष्ठामह॒ इति॒ वावैतदा॑ह ।

अमी॑मदन्त पि॒तर॑: सो॒म्या इत्य॒भि प्रप॑द्यन्ते ।

अमी॑मदन्त पि॒तरोऽथ॑ त्वा॒ऽभि प्रप॑द्यामह॒ इति॒ वावैतदा॑ह ।

अ॒पः परि॑षिञ्चति ।

मा॒र्जय॑त्ये॒वैना॑न् ॥ ९॥

[[1-6-9-10]]

अथो॑ त॒र्पय॑त्ये॒व ।

तृप्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑: ।

य ए॒वं वेद॑ ।

अप॑ ब॒र्हिषा॑वनूया॒जौ य॑जति ।

प्र॒जा वै ब॒र्हिः ।

प्र॒जा ए॒व मृ॒त्योरु॒त्सृ॑जति ।

च॒तुर॑: प्रया॒जान्य॑जति ।

द्वाव॑नूया॒जौ ।

षट्थ्सं॑प॑द्यन्ते ।

षड्वा ऋ॒तव॑: ॥ १०॥

[[1-6-9-11]]

ऋ॒तूने॒व प्री॑णाति ।

न पत्न्यन्वा॑स्ते ।

न सं॑या॒जयन्ति ।

यत्पत्न्य॒न्वासी॑त ।

यत्सं॑या॒जये॑युः ।

प्रमायुका स्यात्।

तस्मान्नान्वास्ते।

न संयाजयन्ति।

पत्नियै गोपीथाय॥ ११॥

होतारमाज्यभागौ यजति संततमव द्यति व्यावृत्त्यै बर्हिषदौ यजति तमेव तद्यजत्यनु निष्क्रामन्त्याहैनानृतवो नव च॥ ९॥

[[1-6-10-1]]

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपति।

जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।

एकमतिरिक्तम्।

जनिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।

एककपाला भवन्ति।

एकधैव रुद्रं निरवदयते।

नाभिघारयति।

यदभिघारयेत्।

अन्तरवचारिणꣳ रुद्रं कुर्यात्।

एकोल्मुकेन यन्ति॥ १॥

[[1-6-10-2]]

तद्धि रुद्रस्य भागधेयम्।

इमां दिशं यन्ति।

एषा वै रुद्रस्य दिक्।

स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते।

रुद्रो वा अपशुकाया आहुत्यै नातिष्ठत।

असौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्।

यमेव द्वेष्टि।

तमस्मै पशुं निर्दिशति।

यदि न द्विष्यात्।

आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात्॥ २॥

[[1-6-10-3]]

न ग्रा॒म्यान्प॒शून् हि॒नस्ति॑।

नार॒ण्यान्।

च॒तु॒ष्प॒थे जु॑होति।

ए॒ष वा अ॑ग्नी॒नां पड्बी॑शो॒ नाम॑।

अ॒ग्नि॒वत्ये॒व जु॑होति।

म॒ध्य॒मेन॑ प॒र्णेन॑ जुहोति।

स्रुग्घ्ये॑षा।

अथो॒ खलु॑।

अ॒न्त॒मेनै॒व हो॑त॒व्य॑म्।

अ॒न्त॒त ए॒व रु॒द्रं नि॒रव॑दयते॥ ३॥

[[1-6-10-4]]

ए॒ष ते॑ रुद्र भा॒गः स॒ह स्वस्राऽम्बि॑क॒येत्या॑ह।

श॒रद्वा अ॒स्याम्बि॑का॒ स्वसा॑।

तया॒ वा ए॒ष हि॑नस्ति।

यꣳ हि॒नस्ति॑।

तयै॒वैनꣳ॑ स॒ह श॑मयति।

भे॒ष॒जं गव॒ इत्या॑ह।

याव॑न्त ए॒व ग्रा॒म्याः प॒शव॑ः।

तेभ्यो॑ भेष॒जं क॑रोति।

अवा॑म्ब रु॒द्रम॑दिम॒हीत्या॑ह।

आ॒शिष॑मे॒वैतामाशा॑स्ते॥ ४॥

[[1-6-10-5]]

त्र्य॑म्बकं यजामह॒ इत्या॑ह।

मृ॒त्योर्मु॑क्षीय॒ माऽमृ॒तादि॒ति॒ वावैतदा॑ह।

उत्कि॑रन्ति।

भग॑स्य लीप्सन्ते।

मूते॑ कृ॒त्वाऽऽस॑जन्ति।

यथा॒ जन॑ं य॒तेऽव॒सं क॒रोति॑।

ता॒दृगे॒व तत्।

एष ते रुद्र भाग इत्याह निरवत्त्यै।

अप्रतीक्षमायन्ति।

अपः परिषिञ्चति।

रुद्रस्यान्तर्हित्यै।

प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्च्यवन्ते।

ये त्र्यम्बकैश्चरन्ति।

आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति।

इयं वा अदितिः।

अस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति॥ ५॥

यन्ति ब्रूयान्निरवदयते शास्ते सिञ्चति षट्॥ १०॥

अनुमत्यै वैश्वदेवेन ताः सृष्टास्त्रिवृत्प्रजापतिः सवितोत्तरस्यां देवासुराः सोऽग्निर्यत्पत्नी वैश्वदेवेन ता वरुणप्रघासैरग्नये देवेभ्यः प्रतिपूरुषं दश॥ १०॥

अनुमत्यै प्रथमजो वत्सो बहुरूपा हि पशवः तस्मात्पृथमात्रं यदग्नयेऽनीकवत उद्धारं वा अग्नये देवेभ्य ऋतूनेव षट्थ्सप्ततिः॥ ७६॥